

STUDIJA URBANE AKUPUNKTURE U CILJU POSPEŠIVANJA SOCIJALIZACIJE U NOVOM PAZARU**STUDY OF URBAN ACUPUNCTURE WITH THE GOAL OF PROMOTING SOCIALIZATION IN NOVI PAZAR**

Mirsad Elfić, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad*

Oblast – ARHITEKTURA I URBANIZAM

Kratak sadržaj – Tema rada tj. studija se odnosi na aktivaciju mesta za socijalizaciju u Novom Pazaru uz pomoć urbane akupunktura. Sam termin urbane akupunktura, dobio je naziv analagno kineskoj tradicionalnoj medicini akupunktura. Urbana akupunktura ima za zadatak da se na pažljivo, precizno i tačno odabranim mestima u gradu, kroz određene intervencije, takva mesta i lokacije u gradu, metaforički rečeno ožive i izazovu niz pozitivnih promena u socijalizaciji određenog mesta. Odabrane lokacije, koje su predmet ovog rada su klasifikovane prema ustanovljenim kriterijumima. Reč je o dve pažljivo birane lokacije u Novom Pazaru, koje imaju za cilj da uz pomoć urbane akupunktura donesu bolje uslove za život, rad i uopšteno socijalizaciju društva i korisnika tih prostora podignu na viši nivo.

Ključne reči: Urbana akupunktura, urbani džepovi, socijalizacija

Abstract – The subject of this paper is focused on activating places for socializing through urban acupuncture in Novi Pazar. The term urban acupuncture comes from traditional Chinese medicine, where with carefully, precisely and accurately chosen places in town, is striving towards making certain places and locations in town and neighborhoods, metaphorically speaking, more alive, and to evoke a string of positive changes in the socialization of certain areas. Chosen locations, which are the subject of the thesis, are classified according to already established criteria. It is about two meticulously chosen locations in Novi Pazar, where the goal is bettering through urban acupuncture, to provide better living and work conditions and in general, to bring the socialization of the community and users of spaces on a much higher level.

Key words: Urban acupuncture, urban pockets, socialization

1. UVOD

Novi Pazar je grad koji je u konstantnom rastu, u svakom pogledu. Grad je regionalni centar, i kao takav u stalnom je porastu, što se tiče stanovništva i što se tiče izgrađenosti objekata. Ne može se reći da je urbano planiranje zastupljeno u zadovoljavajućoj meri.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bio prof. dr Darko Reba.

Prilikom gradnje dolazi do toga da u gradi ima sve manje mesta i lokacija gde se može ostvariti interakcija među stanovništvom. Ako uz sve to dodamo relativno malu površinu užeg centra grada, te izraženo slabo razvijenu mrežu gradskih ulica koja datira iz ranih 70ih godina gde je gradsko jezgro projektovano za znatno manji broj ljudi, dolazimo do zaključka da je potrebno aktivirati socijalizaciju u Novom Pazaru, a metoda koja se pokazala kao najdelotvornija jeste urbana akupunktura.

1.1. Ciljevi istraživanja

Cilj ovog istraživanja jeste da se putem urbane akupunktura ostvari sveobuhvatna aktivacija odabranih lokaciji u gradu za koje se smatra da će pozitivno uticati na socijalizaciju u gradu. Intervencije su promišljene i sa razlogom postavljene na određena mesta, takve intervencije su malih razmera, i trebaju biti brzo i lako izvodljive. Jedan od glavnih faktora je na pravi način prepoznati šta bi moglo da dovede do takvih promena koje će se na pozitivan način odraziti na socijalizaciju.

1.2. Metode istraživanja

Najpre metod ovakvog istraživanja socijalizacije uz pomoć urbane akupunktura jeste pažljiva analiza grada. Od velike je važnosti poznavati grad tako dobro da poznamo koja su to bolna mesta i koje su to tačke u gradu na kojim se treba delovati. Grad treba oslušivati, analizirati i proučavati. A ko bolje poznaje grad od samih građana?

2. TEMA I SADRŽAJ RADA

Tema rada jeste studija aktiviranja socijalizacije u Novom Pazaru putem Urbane akupunktura.

Kompletan rad čini istraživački i tehnički deo.

Istraživački deo objedinjuje više analiza koje su primenjene na obe odabrane lokacije :

- Analiza lokacije, njenog značaja na dalji mogući razvoj urbane obnove, potencijal koji lokacije nude, a koja nam pruža saznanje o važnosti lokacije i prostora po čitav grad i sveobuhvatnu socijalizaciju.
- Analiziranje trenutnog stanja, detaljan opis lokacije i trenutne namene.
- Analiza istorijskog konteksta lokacije i značaja istog po samu lokaciju.
- Istraživanje studija slučaja i osnovni kriterijumi odabira reaktivacije sličnih prostora i lokacija u svetu, zarad pronalazjenja pristupa rešavanju problema i načina aktiviranja mesta za socijalizaciju u Novom Pazaru.

- Analiza idejnog rešenja u vidu predstavljanja koncepta reaktivacije lokacija u Novom Pazaru putem intervencija malih razmera, sa detaljnim predstavljanjem programskog sadržaja obe lokacije.

Na kraju, tehnički deo rada obuhvata grafičke crteže novoprojektovanog stanja lokacija, 3D vizualizaciju u vidu prikaza pojedinačnih preduzetih intervencija i prikaz čitavih lokacija.

Objašnjavajući pojam urbane akupunktore možemo uzeti rečenicu iz uvodnog dela knjige Džeimi Lerner koji u svojoj knjizi kaže: „Uvek sam negovao san i nadu, da se dodiranjem igle mogu izlečiti bolesti. Pojam obnavljanja vitalnih znakova bolesnog mesta jednostavnim isceljujućim dodiranjem ima veze sa revitalizacijom ne samo za određeno mesto, već za čitav prostor koji ga okružuje.¹

2.1. Primena Urbane Akupunktore

2.1.1. Odabir lokacije

Polazna tačka jeste lokacija, niz je faktora koje moramo uzeti u obzir kada govorimo o lokaciji. Govoreći o lokaciji odnosno mestima na kojim treba intervenirati de Sola Morales kaže da su to mesta sa malo energije, ako je uopšte i ima, i da te lokacije imaju povećan potencijal, odnosno mogućnost urbanizma.² On veruje da je suština urbanosti u ravnoteži urbane mešavine i gustine, između zgrada i aktivnosti. Pristup lokalitetima sa pažljivim i opreznim pristupom bogatstvu lokaliteta, kako postojećem bogatstvu tako i što je najvažnije, potencijalnom bogatstvu.

2.1.2. Učešće građana

Nakon pažljivog odabira prave lokacije na kojoj treba intervenirati, sledeći korak jeste uključivanje građana kako bi se što bolje razumeli nedostaci i problemi koji se trebaju rešiti. Često intervencije preduzete od strane nadležnih organa nisu uopšte u skladu sa potrebama građana i tu dolazi do neslaganja i nesporazuma.

Osiguravanje dobre intervencije postiže se na način tako što će se i građani uključiti. Razumevanje i integrisanje društva je jedan od ključnih principa za postizanje prave intervencije. Na taj način intervencija postaje katalizator promena odozdo na gore usmerena od strane društva.

2.1.3. Intervencija malih razmera

U pristupu urbane obnove možemo prepoznati nekoliko tipova obnove. Urbanu obnovu velikih razmera koja je najradikalniji pristup, koja najčešće zahteva potpunu rekonstrukciju, sa velikim finansijskim sredstvima, često dugo traje i potrebno je vreme da bi se uopšte krenulo sa realizacijom, pokretač takve vrste je vlada ili grad te procedura prilikom izrade i planiranja dodatno usporava stvari, kod ove vrste tok urbane obnove ide odozgo prema dole.

Ponovna upotreba već postojećih funkcija, zahteva manji vid fizičkih intervencija, najčešće dodavanje nekih novih javnih prostora u već postojeće.

I poslednji tip jeste urbana obnova malih razmera kroz urbanu akupunkturu. Ona predstavlja sve suprotno velikim razmera i uključuje sve prethodne pogodnosti

koje smo naveli na početku poglavlja. Urbana akupunktura je proces koji često traži kolektivni pristup građana, urbanista i lokalne zajednice, te na taj način mnoge zajedničke funkcije kao što su dizajn, održavanje i finansije rešavaju mnogo brže. Urbana akupunktura predstavlja tip urbane obnove koji ima tok kretanja odozdo nagore.

	Različiti tipovi urbane obnove		
	Urbana obnova Velikih razmera	Urbana obnova Tradicionalna malih razmera	Urbana akupunktura
Svrha intervencije	Zasnova na profitu	Poboljšanje okruženja i uslova življenja	Rešavanje urbanih problema društva, ekonomskih životnog okruženja kulturnih, itd.
Upravnik Intervencije	Opština Projektanti	Opština Stanovnici	Opština Projektanti Zajednica
Metode Intervencije	Demoliranje Potpuna rekonstrukcija	Progressivno	Katalitički efekat
Finansije	Opština	Opština Stanovnici	Razni izvori

Tabela 1. Poređenje „Urbane akupunture“ sa ostalim tipovima urbane

3. Primena urbane akupunktore na odabranim lokacijama

3.1.1. Opis I lokacije

Prva odabrana lokacija nalazi se u neposrednoj blizini glavnog gradskog trga Gazi Isa Bega Isakovića. Odnosno, tačna lokacija će predstavljati deo prostora uz pešačku stazu koja se nalazi paralelno uz reku Rašku. Razlog odabira lokacije jeste što predstavlja prolazno mesto sa puno potencijala. Frekvencija pešačkog saobraćaja je velika, pešačka staza koja prolazi pored odabrane lokacije predstavlja sponu istočnog dela grada sa starim delom grada. Trg je tokom godine kada su klimatski uslovi dobri veoma posećen uglavnom od strane roditelja i dece gde postoje određene aktivnosti poput vožnje elektronski autića i sličnih aktivnosti, što predstavlja jedan dobar faktor za reaktivaciju i ovog prostora u blizini koji može privući i ostale kategorije stanovništva da koriste pomenuti prostor.

3.1.2 Analiza trenutnog stanja

Oblik lokacije je pravilne forme, pravougaonog oblika, bez jasno fizički definisane granice. Približno govorimo o prostoru dimenzija 20m sa 6m. Prvom delu se pristupa preko pešačke staze, a takođe mu se može pristupiti i direktno sa trga.

Drugom delu se pristupa preko manjeg stepeništa koje vodi do samog keja reke Raške. Lokacija ima snažan identitet i predstavlja prostor okružen sa svih strana značajnim objektima

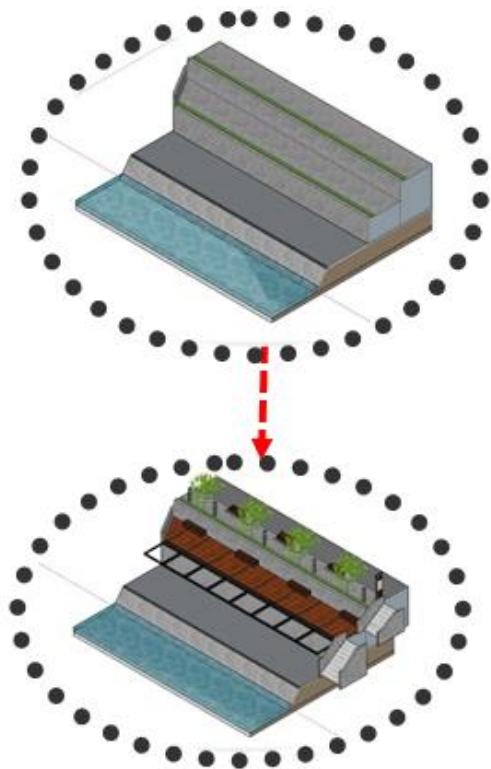
3.1.3 Koncept primene urbane akupunktore

Kako smo naveli kroz analizu odabrane lokacije reč je o jednom ne definisanom prostoru koji se nalazi na mestu sa dobrim potencijalom za primenu urbane akupunktore.

Cilj je da se tretiranjem urbane akupunktore kreira takav prostor koji će služiti relaksaciji, i ponuditi kvalitet kroz sadržaj koji će obezbediti više zadržavanja, i samim tim oživeti lokaciju, a onda i preneti taj kvalitet na bliže okruženje.

¹ Džeimi Lerner, Urbana akupunktura, str. 1.

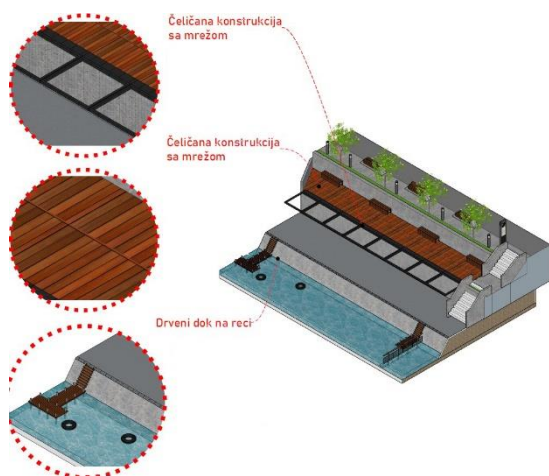
² Manuel de Sola Morales. A Matter of Things, str 11.

Slika 1. Koncept transformacije I lokacije

Oblaganjem daščanom podlogom mesto koje trenutno bilo u kamenu kao i ostali deo korita, naglasićemo da taj prostor želimo da približimo potencijalnim posetiocima i na taj način ih navedemo da se tu zadrže. Drvo kao prirodni materijal omogućava da se prostor koristi i leti i zimi. Atraktivan je, poziva ljude i stvara prijatnu atmosferu.

Postavljanjem jednostavnih klupa možemo značajno doprineti da se stimuliše korišćenje jednog prostora. Prilikom postavljanja klupa i njihovoj poziciji bitno je voditi računa o njihovoj udaljenosti jedne od druge. Znamo da dobro poznavanje distance, odnosno razdaljine na kojoj će posetioci sedeti uveliko može doprineti kvalitetu prostora. A njihova orijentacija je određena tako da su postavljene u nizu zbog pogleda prema reci.

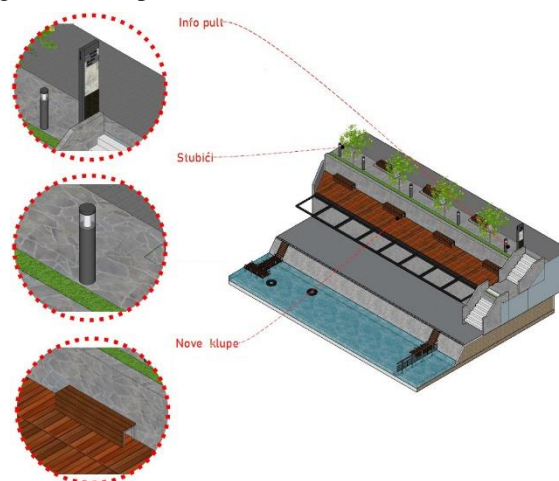

Slika 2. Dijagram korišćenja prostora lokacije

Čelična konstrukcija na kojoj će biti postavljena mreža, služiće kao neobično mesto za relaksaciju u ležećem

položaju sa pogledom na gradsku tvrđavu i ostala obližnja mesta što će dodatno obogatiti ovaj prostor i dati mu na kvalitetu jer pružaju mogućnost ležanja u gradskom prostoru, što se danas retko sreće.

Postavljanjem stubića uz deo pešačke staze gde se nalazi lokacija dobićemo mesta na kojem se posetioci jednostavno mogu samo nasloniti i u stojećem položaju posmatrati šta se dešava. Stubići će imati i namenu dodatnog osvetljenja sto će doprineti korišćenju ovog prostora noću, a i ujedno doprineti sigurnosti prostora znajući da se osvetljenjem može znatno doprineti osećaju sigurnosti kad padne mrak.

Slika 3. Dijagram korišćenja prostora lokacije

3.2.1. Opis II lokacije

Druga odabrana lokacija predstavlja plato tj. pasaž uz Kulturni centar, nalazi se sa severne strane kompleksa koji čini Kulturni centar i zgrada Gradske uprave, povezuje ulice Stevana Nemanje i 8. Marta. Svojim položajem jako je bitan spoj dve celine grada, odnosno deo bučnije javne zone centra grada sa tišom stambenom zonom. Takođe u neposrednoj blizini se nalazi Žitni trg, kao još jedna vrlo bitna javna površina u gradu koja vezuje gradsko šetalište sa odabranom lokacijom pasaža Kulturnog centra.

3.2.2. Analiza trenutnog stanja

Lokacija je u obliku pravougaonika, približnih dimenzija 40m x 8m. Sa južne strane na mestu gde se nalazi Kulturni centar ovaj prostor je jasno fizički definisan, dok sa severne strane postoji mali zidčić visine 50cm koji razdvaja ovaj pasaž od susedne parcele, ali ne zatvara pogled prema bitnom istorijskom sadržaju koji okružuje samu lokaciju. Trenutno ovaj pasaž nema sadržaja i kvaliteta koji bi prolaznike usled njihovih obaveznih aktivnosti zadržao da na neko vreme zastanu i borave na tom mestu. Prilikom obnove, duž pasaža postavljeno je nekoliko stubova javne rasvete, istom linijom trenutno postoji i par klupa. Parter je od odrađen od mermera slične boje kako i sama fasada Kulturnog centra.

3.1.3 Koncept primene urbane akupunktore

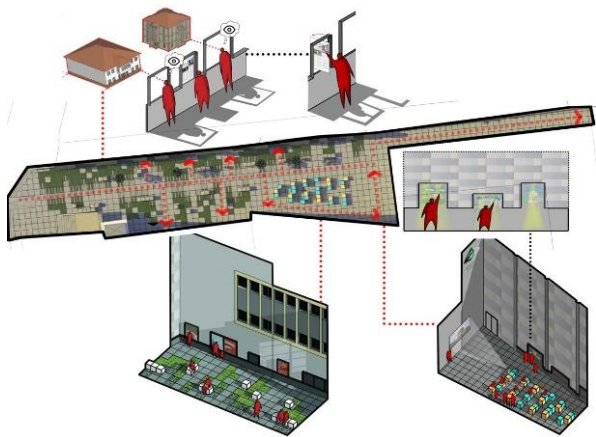
Ideja je stvoriti jedan multifunkcionalni prostor koji će oživeti ovaj deo grada. Cilj je oplemeniti ovaj prostor sa aktivnostima i sadržajem malih razmera, ali tako da u

potpunosti odgovara u odnosu sa okolinom i okolnim objektima, a sve to u skladu sa principima urbane akupunktura. Obzirom da pasažom prolazi veliki broj stanovništva koje iz centra grada ide ka svojim domovima isuprotno, treba kreirati prostor koji će stanovništvu ponuditi odlično mesto za opuštanje, odmaranje od gradske buke, mesto za ispoljavanje kreativnosti i izuzetan prostor za turiste koji bi obilazili kulturno istorijska dobra.

Uočavanjem blizine kulturno istorijskih spomenika, cilj je da posetioce što više približimo njima.

Severni zid koji možemo nazvati „Zid prošlosti“ zbog objekata koji se nalaze u njegovoj blizini, tretiraćemo tako što ćemo iste te objekte „uramiti“ u jednostavne čeličane ramove proste forme u vidu prozora. Na istom tom zidu transparentnih ramova našli bi se i izložbeni paneli sa sadržajem kulturno istorijskih objekata Novog Pazara.

Takvi paneli mogli bi menjati svoj sadržaj rotacijom.

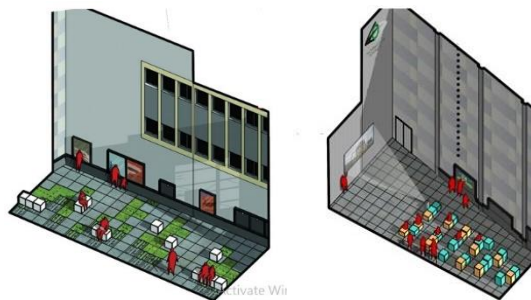

Slika 4. Dijagram korišćenja prostora II lokacije

Južni zid, nasuprot severnom, mogli bi nazvati i zid sadašnjosti i na taj način ga i tretirati. Zid bi podeli na dve dela. Prvi deo gde je ideja da se na tom delu, pored postojećeg sadržaja repertoara, nađe i izložbeni prostor gde bi mogle da se održe razne izložbe na otvorenom, što bi značajno doprinelo ponudi Kulturnog centra.

Na tom delu pasaža našli bi se i kubusi jednostavne forme u obliku kocke, naizmenično postavljeni u odnosu jedni na druge koji bi služili za predah i razgledanje panoa, ili jednostavno mesto gde bi mladi mogli da provode vreme.

U nastavku južnog zida, našao bi se prostor za ispoljavanje samostalne kreativnosti posetilaca, u vidu slobodne površine zida gde bi se moglo crtati. Na ovom delu pasaža našli bi se slični kubusi kao i u prvom delu, ali u pravilnom rasporedu koji bi služili kao mesta za sedenje za mini bioskop na otvorenom, za promocije i sličan sadržaj u toku letnjeg perioda.

Slika 5. Južni zid I deo Slika 6. Južni zid II deo

4. ZAKLJUČAK

Obe lokacije koji su tretirane nalaze se užem centru gradu na prometnim mestima, okružene bitnim istorijskim i kulturnim objektima, ali su obe u odnosu na sve to zapostavljene i neprimećene i nije im se davalo na značaju. Jednostavno nisu prepoznate ni od strane građana, niti od strane urbanista i planera, a sve to usled nedostatka kvaliteta i sadržaja koji bi trebao da se nađe na takvim mestima.

Ovakve lokacije koje su trenutno bez namene, malih dimenzija, a pritom sa dosta potencijala, nude mogućnosti za urbanu akupunkturu upravo zbog svih tih karakteristika, malog obima i relativno niskih troškova. Aktiviranje velikih površina može biti skupo za lokalne vlasti, dok aktiviranje ovakvih takozvanih džepnih parkova koji se nalaze na zapuštenom zemljištu koštaju malo, laki su za realizaciju. Često postoji niz finansijskih izvora koji mogu pomoći lokalnoj zajednici da se ovakvi projekti realizuju.

Projekti kao što su ovi, realizovani u kratkom vremenskom periodu u vidu urbane akupunktura mogu biti uzrok da se pokrene veća urbana regeneracija, što pokazuju neki već realizovani svetski primeri. Takođe, ovakvi projekti mogu promeniti i tok lokalnog planiranja i stimulisati druge intervencije.

5. LITERATURA

- [1] Džejmi Lerner, Urbana akupunktura, str. 1.
- [2] Manuel de Sola Morales. A Matter of Things, str 11.

Kratka biografija:

Mirsad Elfić rođen je u Novom Pazaru 1994. godine. Bachelor rad na Državnom Univerzitetu u Novom Pazaru, iz oblasti Arhitekture – Arhitektonsko projektovanje odbranio je 2019. godine i stekao zvanje diplomirani inženjer arhitekture. Master rad na Fakultetu tehničkih nauka u Novom Sadu na smeru Arhitektonsko i urbanističko projektovanje brani 2022. godine.